

Віталій Бабюх

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДЗНАЧЕННЯ ЮВІЛЕЇВ МІСТ

Святкування різноманітних загальнодержавних чи місцевих ювілейних дат у всьому світі говорить про високий рівень розвитку культури та громадянського суспільства. Це можуть бути свята, присвячені певним історичним подіям, особам тощо. В ряді європейських країн важливе місце займає відзначення ювілеїв міст як основи формування місцевої територіальної громади, її історії, культури тощо.

В Україні також існує практика святкування ювілейних дат. Хоча на відміну від європейських традицій тут криється ряд політичних мотивів. Сучасна вітчизняна регіональна історія та пов'язана з нею історична урбаністика в останні роки зіткнулась із проблемою так званого на-вмисного «старіння» міст. Українські міста (а точніше місцеві краєзнавці при підтримці влади різних рівнів — *авт.*) одні за одними заговорили про відзначення «нових» ювілеїв Вінниці, Донецька, Харкова тощо. І якщо, скажімо, Львів мав абсолютне право заявляти про відзначення свого 750-річчя, то ряд інших міст намагалися віднайти в своїй історії міфічні факти, які б підтверджували їхнє старовинне походження.

В умовах глобалізації, коли державні кордони перестають відігравати роль перепон у взаємопроникненні різноманітних культур, окремі міста стають важливими носіями політичних, соціальних та культурних традицій відповідного регіону. В той же час вони глибоко інтегровані у світову економіку, що робить їх самодостатніми суб'єктами розвитку власної території. Саме такий сучасний стан міст і породжує, поряд із традиційними (історія міста, його розміщення, історія міського самоврядування, принципи містобудування тощо), нові проблеми в світовій та вітчизняній урбаністиці.

Світовий досвід показує, що вирішення усіх питань, поставлених перед урбаністами, можливе лише в комплексі і лише тоді, коли в історії міста з'явиться одна досить важлива дата — рік заснування (виникнення, утворення) цього міського поселення.

Європейська урбаністика, проявляючи свій традиціоналізм, не ставить за мету перегляд усталених дат та принципів датування міст. Вчені розуміють, що різні теорії утворення міста можуть змінювати хронологічні рамки його становлення, а тому всю його історію, культуру та традиції.

Інша тенденція прослідковується в країнах пострадянського простору. Міста цього регіону досить часто переглядають (уточнюють)

дати свого утворення частіше не з пізнавальних, а з суто практичних причин — тут прийнято святкувати ювілейні дати заснування міст. За словами Я. Ісаєвича, ні серед національних святкувань XIX — початку XX ст., ні серед тогочасних імперських ювілеїв не було, принаймні донедавна, публічного відзначення ювілеїв міст, а така традиція набула поширення лише за радянських часів¹.

Саме в контексті цього слід зазначити, що світовий досвід у відзначенні ювілеїв має свої регіональні особливості. В даній статті ми ставимо за мету на прикладах розглянути різні аспекти святкування ювілеїв міст Європи та країн СНД, зокрема Росії.

Ювілей — це офіційне визнання (як на місцевому, так і на міжнародному рівнях) віку міста, дати його заснування тощо. Святкування ювілею (або хоча б часу заснування) міста є значущою подією в житті не лише його мешканців, а особливо самого поселення, як геополітичної, соціальної та культурної одиниці. В такий спосіб місто заявляє про свої соціокультурні традиції, архітектурне багатство, соціальний та економічний рівень розвитку. Такий підхід до святкування ювілеїв застосовують європейські міста.

Переважна більшість міст Європи бере початки із середньовіччя. Маючи свою унікальну багатотомову історію, формуючись під впливом регіональних (місцевих) та загальноєвропейських факторів, вони намагаються донести їх до туристів та світової спільноти.

Відзначення ювілеїв частини європейських міст містить в собі пізнавальний та практичний аспект. Вони в жодному разі не пов'язані із політичним PR-ом та економічними дотаціями, а швидше спрямовані на консолідацію населення міста, виховання патріотизму та любові до рідного міста, підвищення освітнього та культурного рівня громадян. Їхньою метою може бути демонстрація економічної та туристичної привабливості міста для закордонних інвесторів, гостей міста. Саме тому, на основі європейських домовленостей і хартій та нечисленних міських свят, ми зробимо спробу охарактеризувати основні напрямки у святкуванні ювілеїв міст, показавши: підтримку європейських цінностей та місцевої ідентичності в містах, як осередках культурного розвитку; вплив традицій міського самоврядування на організацію свят; консолідуючі соціальні аспекти ювілейних свят.

Європейські цінності в наш час є однією з найактуальніших тем соціально-політичного життя суспільства. У науковій літературі для їх визначення вживають поняття «свобода та демократія». Хоча для переважної більшості європейців цінності мають набагато ширше значення. Зокрема, вчені, що вивчають історію та культуру Європи, визначають «європейські цінності» для кожної людини як свободи

¹ Ісаєвич Я. Ювілеї міст: Львів, Київ і знову Львів // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Київ: Інститут історії України НАН України, 2007. — №16. — С.75

(в широкому розумінні цього слова), демократію, раціоналізм, гуманізм, солідарність та міжнаціональну терпимість².

Необхідно пам'ятати й те, що процес формування цих цінностей невід'ємно пов'язаний із складною історією міст. Згідно Декларації «Пріоритети для міст майбутнього в Європі» (2001) міста протягом багатьох віків були в центрі прогресу, культурного, економічного та політичного самовизначення. Міста — це і є європейський шлях життя³.

Європейські цінності задекларовані численними хартіями, резолюціями, договорами Європейського співтовариства на різних рівнях та ООН, але найскладніше завдання з їх реалізації покладене на городян. Найкращими платформами для демонстрації таких цінностей є різноманітні ювілейні дати. Це не обов'язково свята, приурочені датам заснування міст (як зазначалось вище — ювілеї міст тут відмічають досить рідко), а більше — історичним, культурним подіям та особам. Такий підхід до власних традицій дозволяє європейським містам не розчинитись у глобалізаційних процесах.

Суспільство також не прагне уніфікації. Європейська хартія міст II (2008) визначила міста як різні й самобутні в галузі культури та архітектури. Згідно хартії, вони повинні такими залишатись та розвивати свої культурні та територіальні традиції. Тому Конгрес місцевих і регіональних властей Ради Європи висловив одностайну думку про те, що не варто допускати перепплавки культурних особливостей міст в єдину глобальну, всесвітню модель. На місцеву владу та городян було покладено важливу функцію — розповсюджувати місцеві культури в світі, підтримувати творчість і високий рівень культурної інфраструктури міст.

І хоча хартія не підтримує єдиної моделі розвитку міст, бо їх різноманітність є перевагою для Європи, але «без комплексів» розглядає самобутність міст як фактор відкритості по відношенню до самобутності інших⁴.

В контексті вище описаного можна пригадати ряд ювілеїв європейських міст, які можуть проілюструвати збереження місцевих територіальних традицій та загальноєвропейських цінностей, відкритість міст. Так, зокрема, в 1979 р. відсвяткувала тисячоліття столиця Бельгії — Брюссель. Святу присвячувались численні класичні та джазові концерти, фестивалі, писались спеціальні опери тощо.

Щороку 21 квітня відзначає день заснування і «вічне місто» Рим. Хоч свято і не є державним вихідним днем, але проходить із великою кількістю заходів. Починається воно символічним відкриттям міської брами, щоб в неї могли увійти туристи та люди з усіх частин світу.

² Орлов Б. Европейские ценности в контексте глобальных процессов // Вестник Европы. — 2002. — № 7–8

³ Декларація «Пріоритети для міст майбутнього в Європі». Прийнято на конференції Європейських мерів 21 лютого 2001 року у Франкфурті на Майні (Німеччина).

⁴ Европейская хартия городов II. Манифест новой урбанистики. Принята Конгрессом в ходе его 15-ой Пленарной сессии 29 мая 2008 г. в Страсбурге.

З 2004 р. проводиться конкурс «Богиня Риму», в якому можуть взяти участь дівчата 18-30 років, що живуть в Італії, чи країнах, що були частиною Римської імперії. За правилами конкурсантки повинні втілити в собі ідеал римської жіночої краси і духовних якостей. Переможниця, в якості нагороди, отримує можливість йти в голові Історичного кортежу, учасники якого одягнені в традиційний римський одяг. З 2008 року римляни відновили традицію запалювати священний вогонь (церемонія Палілія — La Palilia). Цей костюмований спектакль проходив біля храму Геракла (він найбільше схожий на храм богині Вести) і зібрав численних туристів, фотографів тощо.

Костюмовані вистави на честь свята міста показує й місцева школа гладіаторів. Загалом, усі події на честь свята супроводжуються традиційною римською музикою та їжею.

У 2006 р. німецьке місто Дрезден відсвяткувало 800-ліття. Ювілейний рік ознаменувався в Дрездені великою кількістю свят, фестивалів та інших культурних заходів. Перша згадка про столицю Саксонії міститься у старовинних літописах під 1206 роком.

«Час для Дрездена» — під таким девізом відсвяткували жителі міста і його гості ювілей міста. Протягом всього 2006 р. тут проходили численні виставки, наукові колоквиуми, святкові заходи. Організатори розділили всі культурні заходи на 13 тематичних категорій в яких втілили як любов до рідного міста і прагнення до збереження самобутності («Дрезден — місто свят», «Дрезден — місто мистецтва», «Дрезден як театральна сцена», «Дрезден — місто музики», «Історія міста», «Дрезден — місто літератури», «Дрезден і преса», «Спорт в Дрездені»), так і загальноєвропейські цінності («Дрезден і майбутнє», «Дрезден відкритий всьому світу», «Дрезден мобільний», «Зелене місто Дрезден», «Дрезден і молодь»). Пишаючись багатовіковою історією і намагаючись донести її до гостей міста, організатори зробили апогеєм свята святкову процесію з картинами з історії Дрездена, яка пройшла по всьому місту.

Дещо схожим за своєю суттю було відзначення 750-річчя польського міста Краків в червні 2007 р. Центром святкових торжеств стала Ринкова площа — одна з найкращих та найстаровинніших площ середньовічної Європи, з якої почалося будівництво Кракова. Гості могли побачити та послухати гру національних симфонічних оркестрів, фольклорних і естрадних колективів, танцювальних та вокальних груп. У будівлі Мерії Кракова проходили фотовиставки, що розповідали про минуле та теперішнє знаменитого польського міста і його жителів.

Відзначення 850 річниці з дня заснування Мюнхена у 2008 р. стало одним з найгучніших свят Німеччини. Святкування розтяглося на шість місяців. Девіз свята «Зводимо мости!» символізував живе, барвисте, сучасне місто, що орієнтується водночас на традицію і культурні інновації.

До ювілею було приурочено 380 святкових заходів, на яких різні колективи та організації дарували місту щось особливе. Головними темами травня були історія та культура міста, 14–15 червня — свято

заснування міста — відзначались гуляннями та феєрверками. У липні відбулося свято старих ринків міста, а у серпні — свято мостів на річці Ізарі. Завершилося святкування молебнем «Діалог і толерантність», який відбувся 26 жовтня на площі Марієнплац.

В кінці вересня 2009 р. своє 2025-річчя святкувало ще одне німецьке місто Трір, засноване імператором Августом як столиця західноєвропейської частини Римської імперії. Щоб підкреслити свою давню історію, в честь свята Рейнський земельний музей підготував жителям і гостям міста виставку. Головними експонатами на ній були дерев'яна табличка, яку відносять до часів правління імператора Августа, та модель дерев'яного мосту.

Таким чином, європейські цінності та місцеві традиції (історія, культура тощо) є найважливішим експозиційним матеріалом на святкуванні ювілеїв міст Європи. В таких святах поєднується популяризація краси та древності міста із гордістю городян за нього і за свою участь у його процвітанні.

Міське самоврядування для європейських міст є не просто гарними словами, а констатацією незаперечного факту. Протягом всього періоду існування європейські міста боролись не лише за права власне поселення, а, передусім, за права мешканців цього міста. Це формувало як правові відносини самоврядування, так і консолідувало населення навколо ідеї про «наше місто». Ще М. Вебер зазначав, що західноєвропейські міста — це корпорації громадян, як членів міської спільноти певних земель⁵. В свою чергу український вчений М. Попович виділяє наявність у європейських міст так званої спільноти городян, яка виявляється у міському управлінні⁶.

Традиції міського самоврядування виборювались городянами протягом століть. На сьогоднішній день чимало міст Європи може похизуватись статусом «вільного міста», як, наприклад, столиця Баварії — Мюнхен. Відповідні пріоритети проголошені та реалізуються завдяки великій кількості хартій та декларацій за участю представників усіх ланок влади Європейського Союзу⁷.

⁵ Вебер М. Город // Избранные произведения: Пер. с нем. / Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; Предисл. П. П. Гайдено. — М.: Прогресс, 1990. — 808 с.

⁶ Проблеми теорії ментальності / За ред. М. В. Поповича. — К., 2006. — С. 237.

⁷ Європейська хартія міст (1992 і 2008), Європейська конвенція про участь іноземців в суспільному житті на місцевому рівні (1992), Переглянута Європейська хартія міст про участь молоді в суспільному житті на місцевому і регіональному рівні (2003), Рекомендація 188 (2006) про ефективне управління в столичних містах Європи, Рекомендація 19 (2001) про участь громадян в суспільному житті на місцевому рівні, Лейпцигская хартія об устойчивом развитии европейских городов (2007), Резолюція 21/3 о руководящих принципах децентрализации и укреплении местных органов власти (2007, ООН-ХАБИТАТ), Хартія европейских городов в поддержку устойчивого развития (Ольборгская хартія, 1994) и обязательства, приняты в Ольборге (2004 год), Европейская хартія местного самоуправления (1985).

Як зазначається у Декларації «Пріоритети для міст майбутнього в Європі», жоден рівень управління не може зберегти таку близькість до громади як місцеве самоврядування. Децентралізація укріплює мотивацію для громадян брати активну участь в місцевих справах⁸. Громадяни мають зростаючий інтерес в економічному та культурному розвитку власного міста. Чим більше зацікавлені громадяни, тим сильніша причина, яка спонукає їх до активних дій щодо виконання обов'язків та прийняття відповідальності за громадські справи.

В ході прийняття Європейської хартії міст II делегати включили у документ важливий аспект самоврядування, який дозволяє говорити про консолідацію громадян не лише на рівні всього поселення, але й нижчому територіальному рівні. Зокрема, визначається, що принцип публічного управління в містах повинен застосовуватись на внутрішньо комунальних територіях (кварталах, округах, районах), які повинні мати власні виборні збори, бюджет і повноваження на місцях⁹.

Така позиція міст-членів європейської спільноти говорить про високу консолідацію населення всередині міських поселень і для їх добробуту. Адже саме міста можуть забезпечити умови, які змушують громадян діяти злагоджено. Тому, в Європейській хартії міст II зазначається, що головною метою політики міст є соціальна і територіальна згуртованість різних поколінь, культур і релігій, що дозволить побудувати в Європі єдине, відкрите і диверсифіковане суспільство¹⁰.

Одним із способів реалізації зазначеної політики самоврядування та консолідації міського населення є свята, приурочені дню заснування міста. Саме вони стають першою сходинкою в проявах громадської ініціативи та основою для згуртування мешканців в «любові до міста».

Так, наприклад, у Мюнхені у 2008 р. під час святкування 850-річчя саме завдяки ініціативі населення міста було проведено 280 заходів. Для порівняння — було заплановано 380 концертів, зборів, конференцій, вистав, дитячих заходів тощо. Крім того, при орієнтовній вартості всіх заходів у 6,4 млн. євро, близько 3 млн. надали різні спонсорські фонди. Декілька промислових підприємств заснували фонд «850 талантів для Мюнхена», інші — надали 200 висококласних велосипедів, треті створили 850 місць для підвищення кваліфікації молодих мюнхенців тощо.

Таким чином, відзначення ювілеїв європейських міст — це підтримання цілого ряду традицій європейського суспільства. Такі свята є не просто політичною пропагандою, способом влади заявити про

⁸ Декларація «Пріоритети для міст майбутнього в Європі». Прийнято на конференції Європейських мерів 21 лютого 2001 року у Франкфурті на Майні (Німеччина).

⁹ Европейская хартия городов II. Манифест новой урбанистики. Принята Конгрессом в ходе его 15-ой Пленарной сессии 29 мая 2008 г. в Страсбурге.

¹⁰ Там само.

себе у римському стилі (натовп потребує «хліба і видовищ») — вони об'єднують мешканців навколо любові до свого рідного міста. Традиції європейських міст — це, передусім, культурний їх розвиток, історія кожного кварталу, кожного будинку. Перефразовуючи вислів Д. Кеннеді, про такі традиції можна сказати «Не питай, що місто зробило для тебе, запитай, що ти можеш зробити для нього».

Інший підхід до святкування ювілеїв міст існує на пострадянському просторі. Незважаючи на величезний світовий досвід в галузі історичної урбаністики, саме в країнах СНД в останній час відбувається перегляд датування міських утворень. Цей досвід активно переймають і застосовують, зокрема, російські вчені.

З проблемами зміни традиційного літочислення особливо тісно пов'язані питання відзначення ювілеїв міст. Як зазначає Я. Ісаєвич, для пострадянських країн на першому плані стоять мотиви використання ювілеїв для політизації або національної інтеграції мас¹¹. Така тенденція бере свої початки з часів СРСР, коли відзначення найрізноманітніших річниць більшою чи меншою мірою було складовою частиною системи «комуністичного виховання».

Та проблема міст на території Росії є набагато глибшою. Майже не було тут населених пунктів з магдебурзьким правом місцевого самоврядування, а з 1835 р. останнім на території імперії його позбувся Київ. Тобто вже в Російській імперії міста відігравали роль державних одиниць управління.

З іншої сторони, ряд вчених зазначає, що саме тоталітарний більшовицький режим ліквідував європейське розуміння міста, як самоврядної спільноти людей з певними традиціями та заняттями. Йому на зміну приходить розуміння міста як державної власності, де концентрується ряд державних функцій (адміністративної, військової, виробничої тощо). Населення таких міст не має ніяких особливих прав, тому при потребі може бути замінене, скорочене, знищене. Для полегшення контролю, городян «прикріплювали» до місця праці та проживання. Жодні принципи самоврядування у містах СРСР не діяли — їм не було місця у системі тотального контролю за суспільством. І як наслідок відбулося зниження політичного, інформаційного, культурного потенціалу міста, постала проблема занепаду культурної та історичної спадщини міста¹².

Саме з вищезазначених причин святкування ювілеїв в Російській Федерації є масовим явищем і має ряд специфічних аспектів, з яких виділяються політичні та економічні мотиви їх проведення.

¹¹ Ісаєвич Я. Ювілеї міст: Львів, Київ і знову Львів // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Київ: Інститут історії України НАН України, 2007. — №16. — С.76.

¹² Вечерський В. Спадщина містобудування України. Теорія і практика історико-містобудівних пам'яткоохоронних досліджень населених місць. — К., 2003. — С. 10–12.

Більшість пострадянських країн, а особливо Росія, зараз активно шукають своє місце у глобальному світовому устрої. У цей процес в РФ втягнуто політичні, фінансові та культурні інституції. Не останнє місце в такій ситуації відіграють і міста, а точніше відзначення їх ювілеїв. Саме такого розуміння подій дотримувався другий Президент РФ В. Путін, коли називав «подією глобального значення» відзначення 300-річчя Санкт-Петербурга і «подією міжнародного масштабу» — тисячоліття Казані¹³.

Політизація подібних свят отримує державне схвалення та підтримку. Так, до святкування 300-річчя Петербурга були приурочені Саміт країн СНД та Саміт «Росія-ЄС». Схожі заходи відбулись і при відзначенні 1000-ліття Казані. Навіть 750-річчя такого багатого на культурні та історичні пам'ятки міста як Калінінград не обійшлося без політики. «Особливу родзинку ювілейній програмі надала зустріч лідерів трьох держав — Росії, Німеччини і Франції, — у Світрогорську»¹⁴.

Ще одним досить важливим завданням влади є вирішення міських проблем. За словами В. Путіна, головна мета таких масштабних проєктів — не лише святкування історичної дати, а концентрація усіх зусиль на комплексному вирішенні міських і регіональних проблем, з метою «надати серйозний імпульс оновленню комунальної, транспортної і соціальної інфраструктури, оздоровити екологічну ситуацію, створити більш комфортні умови для життя людей»¹⁵.

У такий спосіб, влада вирішує кілька важливих завдань: 1) займається благоустроєм міста, створюючи видимість постійної роботи в цьому напрямку; 2) знімає соціальне невдоволення городян своїм важким становищем та негативною роботою комунальних служб; 3) створює собі імідж «управлінця», підвищуючи власний рейтинг довіри громадян.

Мешканці ж міста участі у проведенні свят практично не беруть. Всі ініціативи виходять від створених тимчасових ювілейних комісій, що складаються із чиновників того чи іншого міста та представників федеральної влади. Саме це дозволяє керівництву піднімати рейтинг довіри у городян.

Щоб змінити ставлення людей до міста, в якому вони проживають, усвідомити себе важливою єдиною спільнотою із власним самоуправлінням повинен пройти тривалий час. Я. Верменич зазначає, що для цього потрібно провести цілий ряд реформ, від адміністративно-

¹³ www.300spb.ru; www.kazan1000.ru

¹⁴ План заходів, посвячених 60-літтю освіти Калінінградської області і 750-літтю заснування г. Калінінграда // www.gov.kaliningrad.ru

¹⁵ В. В. Путин провел совещание по вопросу «О ходе подготовки к проведению празднования 450-летия основания г. Астрахани» // www.premier.gov.ru/visits/ru/6054/events/1829/

територіальної, до комунальної, та здійснити ряд соціологічних досліджень та тренінгів¹⁶.

Ще одне питання, яке виникає час від часу в російських політичних та наукових колах — це питання віку міста. Зокрема, при визначенні 1000-ліття Казані, ряд вчених за підтримки деяких політичних сил критикували татарстанських науковців за те, що їх теорія ставить під сумнів важливість «молодшої» Москви в об'єднанні російських земель¹⁷.

Економічні мотиви відзначення ювілеїв міст переважно пов'язані з їх фінансуванням та економічними перспективами. Щодо останнього, то ці перспективи швидше спрямовані на залучення фінансовими групами іноземних інвестицій у потрібні галузі економіки. За словами Г. Грефа, така ситуація стала можливою під час підготовки святкування 450-річчя Астрахані¹⁸. Після свят, як правило, інвестиції надходять лише у високорозвинені міста та регіони.

Пряма залежність міст від владних інститутів породжує проблему фінансування таких великих свят як ювілеї. Якщо в Європі міста відзначають відповідні свята за власний кошт та іноді за спонсорські гроші, то на пострадянському просторі левову частину грошей надає держава. Так, зокрема на підготовку до свята 300-річчя Санкт-Петербурга лише з федерального бюджету Росії було виділено 40 млрд. рублів, бюджет 1000-ліття Казані — 53 млрд. (з них федеральні кошти — 7,7 млрд., республіканські — 20 млрд., з бюджету Казані — 6 млрд., позабюджетні кошти — близько 20 млрд.), для святкування 300-річчя Омська Г. Греф вибрав із федерального бюджету 100 млрд. рублів.

Великою проблемою тут стає розкрадання виділених коштів. Так, з переданих федеральним бюджетом Росії 7,7 млрд. рублів на тисячоліття Казані половина зникла з рахунків уже в перші дні. За грошовим обігом на проведення ювілею Петербурга наглядала Рахункова палата РФ і також виявила численні крадіжки та нецільове використання коштів¹⁹.

Таким чином, святкування ювілеїв міст на пострадянському просторі та в Росії зокрема відбувається, виходячи із регіональних особливостей розвитку міст, міської культури та місцевого самоврядування. Політичні та економічні чинники тут переважають над громадською ініціативою та історичною спадщиною.

¹⁶ *Верменич Я.* Територіальна організація в Україні як наукова проблема: регіонально-історичний та політико-адміністративний виміри. — К., 2008. — С. 93.

¹⁷ *Белая С.* Клеветникам Казани // Звезда Поволжья — 2005 г., № 3 (255)–5(257).

¹⁸ Омский спаситель // Эксперт.ру, 13.07.2007

¹⁹ «Хищений мы не обнаружили. Было только нецелевое использование» // Время новостей. — 04.04.2003.

Така ситуація навколо російських міст і диктує місцевим історикам та краєзнавцям напрямки пошуку «нових» дат заснування міст. Так, після перегляду своєї дати народження містом Казань, її приклад можуть взяти на озброєння й інші міста, як Москва, Самара тощо.

В цьому плані більш консервативною є європейська практика. Зміна традиційного літочислення європейських міст не відбувається за кількох абсолютно різних причин. В першому випадку, для одних з міст, які вважаються найдавнішими у Європі, день заснування міста не є державним святом. Таку традицію, зокрема, підтримують міста Півдня та частини Заходу Європи. Так, не святкують день міста у Марселі, Тулузі, Флоренції, Парижі, Відні тощо.

В іншому випадку зміна датування уявляється небажаною, оскільки може порушити майже вікові традиції переважної частини міст Європи. Це стосується складання відповідної міської історії, легенд тощо. Окрім того, як уже зазначалось, середньовічні європейські письмові джерела набагато точніші, ніж давньоруські, їх значно більше та вони різноманітніші за своїм складом. Тому західні історики-урбаністи мають ґрунтовнішу та ширшу джерельну базу, якій можна довіряти.

Таким чином, європейський досвід літочислення міст є одним із найпередовіших і найконсервативніших у світі. Розробка нових методик та способів датування, заснованих на дослідженнях різних галузей наук, робить досить широкими можливості європейської історичної урбаністики. З іншого боку, консервативність урбаністики проявляється саме в традиційності життя міст, їх цінностях. Це, зокрема, видно по підходах, що досі застосовуються в Європі як до означення середньовічних міських поселень, до методів встановлення абсолютних дат виникнення міста, так і до святкування їх ювілеїв.

В той же час на пострадянському просторі (в тому числі й в Україні) набули поширення ювілеї міст, що санкціоновані на рівні найвищих рівнів влади. Це свідчить про те, що на даній території ще не сформоване громадянське суспільство з усіма його політично-соціальними та культурними цінностями. Велика кількість таких ювілеїв міст відбувається за досить сумнівних підстав, що є наслідком політичного тиску, недостатньої принциповості експертів та відсутності єдиної чіткої методологічної основи встановлення дат заснування міст.

З іншого боку, ініційовані владою міські свята також відіграють свою позитивну роль — вони служать збереженню історичної спадщини поселень. Адже кошти, виділенні з бюджету країни, йдуть на реставраційні роботи пам'яток архітектури, які не проводились десятиріччями. Крім того, такі масштабні свята як ювілеї міст відкривають шлях інвестиційним проектам в економіку, комунальну інфраструктуру міста та його культурну спадщину. Такий погляд на проблему, можливо, певним чином виправдовує існуючу систему санкціонування, фінансування та відзначення ювілеїв міст.